

Tomaszewski, Jerzy

"Białoruski drugi obieg w Polsce 1981-1990", Wiesław Choruży, Białystok 1994 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 86/3-4, 409-410

1995

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

The System of Centrally Planned Economics in Central-Eastern and South-Eastern Europe after World War II and the Causes of its Decay. University of Economics, Prague, March 24-26, 1994. Eleventh International Economic History Congress Milan 1994. International Pre-Congress Conference, Prague 1994, s. 475.

Obszerny tom zawierający 28 referatów ukazał się pod redakcją Václava Průchy. Problematyka ich dotyczy wybranych zagadnień teoretycznych związanych z powstaniem i ewolucją socjalistycznych systemów gospodarczych Europy środkowo-wschodniej, przesłanek i zasad funkcjonowania tych systemów (przede wszystkim w rolnictwie), podłoża gospodarczego oraz politycznego (m.in. wpływ polityki USA) ich załamania się, a przede wszystkim zagadnień prywatyzacji w poszczególnych krajach. Zwrócić należy też uwagę na porównawcze ujęcie zagadnień prywatyzacji, z uwzględnieniem przekształcania przedsiębiorstw państwowych w prywatne w XIX w. w Austrii i Niemczech oraz dyskusji prowadzonych w USA. Jeden referat dotyczy wykorzystania niemieckich jeńców wojennych w ZSRR jako siły roboczej w latach 1941-45. Autorami referatów są historycy i ekonomiści z Anglii, Australii, Austrii, Czech, Niemiec, Polski, Rosji, Rumunii, USA i Węgier.

J.T.

Wiesław Choruży, *Białoruski drugi obieg w Polsce 1981-1990*, Białoruskie Towarzystwo Historyczne, Białystok 1994, s. 147.

Wykaz białoruskich wydawnictw ukazujących się w Polsce poza cenzurą w latach 1981-1990 obejmuje 49 pozycji, nie licząc — odrębnie wymienionych — druków związanych z akcją przedwyborczą. Zdawać się to może mało, jeśli przeprowadzić porównanie z liczbą analogicznych wydawnictw polskich, lecz zestawienie takie powinno wziąć pod uwagę stosunkowo niewielką liczbę Białorusinów w Polsce. Do tej pory historycy dziejów najnowszych pomijali wydawnictwa białoruskie, gdyż wiedzieli o nich nieliczni, przede wszystkim zamieszkali w Białymstoku. Niewielką książkę, wydaną przez powstałe niedawno stowarzyszenie historyków białoruskich, powitać należy z tym większym uznaniem; wprowadza ona do ogólnopolskiej świadomości badaczy mało znany fragment dziejów Polski.

Autor, poza bibliografią, która stanowi część trzecią książki, zawarł w niej także inne cenne wiadomości; tytuł może więc być dla nieuważnego czytelnika mylący. Około jednej czwartej objętości (część 1 książki) zajmuje zarys historii Białorusinów w Polsce w latach 1945-1990, w którym wykorzystano m.in. zbiory dokumentów zgromadzone przez Sokrata Janowicza, obecnie przechowywane jako depozyt w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Białymstoku oraz dokumenty znajdujące się w posiadaniu autora. Zwięzły, lecz rzeczowy i udokumentowany zarys ten jest cennym uzupełnieniem wiedzy o dziejach powojennej Polski, zwłaszcza o okresie po 1968 r.

W części 2 znajduje się zarys działalności Białoruskiego Niezależnego Wydawnictwa, założonego w 1980 r. w Białymstoku oraz innych białoruskich niezależnych inicjatyw wydawniczych. Jest to wprowadzenie do omawianego na wstępie wykazu wydawnictw. W krótkiej części 4 autor omawia publikacje wymieniane te wydawnictwa oraz ich wystawę zorganizowaną w Łodzi w 1990 r. Część 5 szkicuje problematykę wydawnictw niezależnych na Białorusi radzieckiej.

Uzupełnieniem całości jest wybór dokumentów (28 pozycji), zawierający przedruki tekstów (w języku oryginałów, niektóre we fragmentach) z wydawnictw niezależnych oraz reprodukcje niektórych druków. Wśród dokumentów jest m.in. wrogi Białorusinom i zawierający wiele nierzetelnych informacji, rozpowszechniany prywatnymi kanałami w odpisach i kopiach, tekst Aleksandra

O m i l j a n o w i c z a z 1981 r., który — jak komentuje autor — wywołał falę dyskusji. Szkoda jednak, że brak wzmianki o artykule tegoż autora w białostockiej gazecie a także brak choćby jednego przykładu polemiki z tym tekstem. Nawet z tym zastrzeżeniem sędzę, że wybór został dokonany starannie i jest wartościowym uzupełnieniem podstawowych części książki.

Pomocą dla czytelników nie władających językiem polskim są krótkie (chyba nazbyt krótkie) streszczenia w językach białoruskim i angielskim; niestety, brak indeksów.

Walory informacyjne pracy nie ulegają wątpliwości. Pozwala się ona zarazem zorientować w dorobku historiografii dotyczącej Białorusinów w Polsce powojennej. Pierwsze lata po wojnie czekały się już opracowań, cytowanych w przypisach. Ostatnie dwudziestopięćciolecie natomiast wymaga dalszych badań. Zasadą Choruzego jest przedstawienie pierwszego zarysu dziejów tych lat, w części na podstawie własnych obserwacji, dzięki czemu przyszły historyk zyskał nieć przewodnią po wydarzeniach. Domyślać się można, że autor — mimo wszystkich starań — mógł nie uchwycić wszystkich faktów, jeśli zważyć rozproszenie Białorusinów, także poza Białostocczyzną. Jest to nieunikniona chyba cecha wszystkich prac pionierskich, zwłaszcza dotyczących niedawnych wydarzeń.

J.T.

Autorzy zapisek: Jan Kancewicz (*J.K.*), Michał Kopczyński (*M.K.*), Jerzy Tomaszewski (*J.T.*), Wacław Urban (*W.U.*).